

MATI IN

GOSPODINJA

LETO 1932

6. JULIJA

ŠTEV. 11

Mati v družini

(Konec.)

Iz teh besed zadosti jasno spoznamo, kako velikanski je pomen matere v družini, posebno glede verske in нравstvene vzgoje. Posebno lep dokaz za to nam nudi življenjepis svetniškega škofa Barage, ki smo ga enako dobili lani od Mohorjeve družbe. Takole piše pisatelj dr. Jaklič na strani 10—11: »Dobra vzgoja staršev je oni neusahljivi vir, kateri žubori skozi vse življenje otrokovo in ki nikoli docela ne presahne. Naj otrok pozneje tudi zaide — dobra mladostna vzgoja ga bo vedno opominjala na pravo pot in prav izrednih protivnih vplivov je treba, da umolkne njen klic. Zato imata velikanski delež pri poznejši Baragovi svetosti in apostolski gorečnosti njegova roditelja, ki sta svoje otročiče nad vse skrbno odgajala. Oče je položil v dušo svojega edinca kali resnosti, urejenosti, delavnosti in odločnosti, mati ga je pa s svojo srčno milino navajala k ljubezni do Boga, k češčenju Matere božje in k dobroti. Vsak dan je molila z vsemi tremi rožni venec, počasi hodeč po sobi ali po vrtu gori in doli z njimi. Miloščino je pa rada delila po otrocih, da jih je že od prve mladosti vzgajala k milosrčnosti; kadar je šla obiskat bolnike na njih dom, so jo spremljali tudi otroci.« Preberite do konca knjigo o škofu Baragi, pa boste videli, kako resnične so omenjene besede in pritrldili boste kardinalu Piffllu, ki je rekel: »Najboljša vzgoja, ki jo more skrbna mati dati svojim otrokom, je do-

bra katoliška vzgoja. In če ni mogla mati svojim otrokom pripraviti nikakšne druge dote kot to, je storila dovolj in bo lahko dala odgovor pred božjim Sodnikom.«

Za tako važno in odgovorno delo, za zakonski stan in skrb za družino: se je treba pripraviti. Danes, ko se že v zadnji gorski vasi vršijo razni gospodinjski tečaji, kjer se dekleta izobrazujejo v kuhanju in šivanju in še menda v slovenski zgodovini in leposlovju — kar je vse dobro — moramo gledati predvsem na to, da se bodo dekleta izobrazile za bodoče izvrstne matere in gospodinje, za pomočnice svojih mož!

Seveda pa to ni delo nekaj mesecev ali tednov trajajočega tečaja, ampak pouk in priprava nato se mora začeti in nadaljevati v domači hiši, šola, knjiga in drugo ga more le podpirati. Pa prav zgodaj se mora pričeti ta priprava in se ne sme nehati niti tedaj, ko dekle kot poročena žena zapusti dom svojih roditeljev in si obenem z možem osnuje svojo lastno družino. V zadnjem času smo tudi Slovenci dobili nekaj knjig, ki jih tukaj lahko omenim in priporočim: največ je vredna pač M. Grafenauerjeva knjiga »Iz duhovnega življenja družine«, ki bi jo morala prebrati vsaka Slovenka. Mnogo poučnega je dalje v dr. Dragaševi knjigi »Otrok v predšolski dobi«, lepo pa se bere Bolharjeva zbirka »Mati«. Vse tri knjige je izdala Mohorjeva družba. Dosti se naučiš tudi iz okrožnice pa-

peža Pija XI. »O krščanski vzgoji mladine«, ki jo dobiš v ljubljanskih knjigarnah.

Za sklep ne vem povedati drugega, kot da še enkrat ponovim Meškove besede, ki sem jih zapisal na pričetku: »Kdorkoli si, kjerkoli si, ki bereš to, ali ljubiš svojo mater? Ljubi jo, dovolj je ljubil ne boš nikoli!« Dodal bi samo še tole: Dekletom in ženam: zavedajte se

svojega ženskega dostojanstva, svoje naloge in dolžnosti, ki vam je dana od Stvarnika!... Fantom pa: ali ljubite in prav cenite, ali spoštujete svoje sestre? In kakor na svoje sestre glejte na vsako žensko!... In možem: ali ljubite in spoštujete svoje žene, kakor je primerno krščanskemu možu? Ljubite in spoštujte jih, dovolj jih ljubili in spoštovali ne boste nikoli!

Jože Gregorič.

Točnost in doraščajoči

Nedavno smo na tem mestu govorili o točnosti; zato ne smete izgubiti potrpljenja, če se danes še enkrat povrnemo k temu vprašanju. Nedavno je došlo pismo, v katerem neka mati bridko toži: Dokler so bili moji otroci še majhni, se nisem imela zaradi točnosti prav nič pritoževati; a zdaj, ko so večji, je pa postalo vse drugače. Najstarejši sin, ki je zdaj star 18 let, prihaja navadno v soboto zvečer ob 11, ali pa še pozneje domov. Potem imamo v nedeljo vse dopoldne skrb, da ga pravočasno spravimo pokonci in k maši. Prav tako je že tudi s hčerko, ki je stara 17 let in ima tudi vedno vse polno prijateljic, da se tudi večkrat zamudi z njimi in je ni od nikoder.

Ker se mi zdi, da bo najbrž tudi še v marsikateri hiši tako, mislim, da ne bo odveč, če danes še nekoliko govorimo o točnosti. Marsikatera mati morebiti premišlja, kako bi svoje otroke navadila na točnost. Saj to je vendar res, da je netočnost grda napaka, ob kateri trpi pogosto vsa družina. Kar pa je še hujše, pa je to, da doraščajoči otroci lahko z netočnostjo zapravijo zdravje in veselje do dela in življenja sploh. Telo, ki se v tem času razvija, potrebuje miru, da se pri svojem delu ali učenju lahko nemoteno zadrži in se mu čisto posveti. Njegovi živci in vsa njegova konstitucija potrebujejo miru, reda, zbranosti, pa tudi umerjenosti za večkrat naporno delo.

Če hočemo prav premisliti, odkod ona netočnost, nered v družini, je morebiti res, da se je mladina ne navadi takrat, ko bi bilo treba. Če se spomnimo nazaj z svojo mladost, tedaj se bomo spomnili,

da so nas morali k točnosti siliti. Večkrat smo morebiti godrnjali in se pritoževali, da nismo nikoli prosti, da nam je vedno kdo za petami, da nas vedno kdo nadzoruje, i. t. d. Kjer pa smo imeli sami za odločevati, ali sami kaj urediti, pa smo bili — le nikar ne tajimo — kaj radi zelo netočni in smo se radi polenili in si privoščili prostosti, pa četudi na škodo dela ali učenja. In prav to je najbrž tudi še vzrok naše sedanje netočnosti. Za prijetno in dobro imamo, če se nam posreči, da kako stvar preložimo ali se ji odtegnemo, vsi veseli, da smo se je znebili. In tako pričenjamo in končujemo svoje delo kaj pogosto netočno in se potem seveda zavlačuje tudi vse drugo.

Tako je tudi večkrat v društvenem življenju. Če je seja napovedana na pol 7, se prične gotovo šele ob 7. Tudi zborovanja in shodi se pričenjajo pol ure prepozno, a se potem prično še s polurno zamudo. Tako se vleče ta naša netočnost iz dneva v dan, iz dela v delo. Na ta način so še sedaj nekatera društva le zato priljubljena, ker vsakdo lahko prihaja in odhaja kadar hoče in tudi v društvu ni ne reda, ne discipline; zato pa so tudi uspehi društvenega dela po tem. Zato pa bodi prva skrb društvenega odbora ta, da se vsaka prireditev točno pričinja, pa če zaenkrat tudi kdo zamudi, se bo že drugič pohitel, da bo prišel pravočasno, ko se je prepričal, da v društvu vlada v vseh ozirih red. Prvo je torej, da se naučimo reda v vsem, doma in pri delu in pri počitku, pa pri zabavi in veselju. V prvi vrsti torej tam, kjer imamo

sami za odločati, kjer je odvisno od nas, kako in kdaj se kaka stvar vrši. Prav pri tem smo še čudno nazadnjaški in ne pomislimo, da pri tem trpi tudi naš stanovski ponos, naša čast, pa da je od tega odvisen tudi uspeh našega dela in s tem tudi naš napredek.

V tem oziru so nas že marsikje prekosili. Pomislimo n. pr.: v gledišču, pri koncertih, ki se prično točno in nehajo točno.

Naša društva naj bi bila tudi v tem oziru vzorna, kar pomeni obenem tudi važen vzgojni moment.

Seveda pa je treba tudi v družini v tem oziru še marsikaj storili. Oče in mati naj bi si bila tudi v tem oziru edina, da bi se tudi vse domače delo pričlenjalo in končalo o pravem času. Na ta način bi se otroci kar mimogrede navadili točnosti in bi vse tožbe staršev potem same izginile. Če mati za vsak dan

napravi načrt za svoje delo, se tega načrta potem drži, pa naj pride karkoli, če otroci vstajajo vsak dan točno ob določeni uri, imajo za vsako delo določen čas, za delo in za jed, za igro in za počitek, za zabavo in razvedrilo, potem jim bo ta red prišel v meso in kri, da se bodo tega reda držali vse življenje.

Če se bo tako doma in v šoli, v društvu in povsod na ta način gojila točnost, bo tudi naša mladina prejela pravilno vzgojo za točnost, kar ji bo gotovo v nemalo korist; kajti tudi današnji čas, četudi je v marsičem popustil od tiste pretiranosti, ki smo se je nekdanj po pravici bali, še zahteva točnosti. Kaj pa bi tudi bilo, če bi n. pr. železnica ali tovarna svoj obrat vršila netočno? Koliko smrtnih nesreč bi se dogajalo vsak dan, koliko dela bi ne bilo izvršenega!

Kako prijetno pa bo potem tudi življenje in se ga ne bomo bali, ampak nam bo šlo veselo in gladko izpod rok.

Najnavadnejši vrtni zajedavci

V zadnji številki »Matere in gospodinj« (št. 10) smo opisali, kako se je boriti z zajedavci vrtnega rastlinstva v obče, ne glede na posamezno žival ali bolezen. V sledečih vrsticah hočemo omeniti najhujše zajedavce živalskega rodu in obrambo pred njimi. Zaradi lažjega pregleda jih bomo razvrstili v dve skupini. V prvo skupino spadajo zajedavci, ki žive v zemlji in ogrožajo korenine, v drugo pa tisti, ki žive na zunanjih delih rastlin.

Izmed sesavcev nam delata na vrtu posebno miš in voluhar najhujše preglavico. Miši dandanes lahko zatremo z zastrupljenim žitom, ki ga dobivamo nalašč v to svrhu pripravljenega pod imenom »celio« - zrnje. Po nekoliko zrn v mišje luknje zadostuje, da se nadloga zatre. Tudi mačke preženejo miši z vrta, žal pa, da same delajo škodo s tem, da love koristne ptice in razkopavajo zlasti rane spomladanske setve. Voluharja je pa težje zatreti. Vendar pa je tudi zanj v prometu učinkovito sred-

stvo, to je »celio-pasta«, mazilo, s katerim se zastruplja korenje, ki ga potem potaknemo po luknjah. Krta sicer tudi ne vidimo radi na vrtu. Vendar ga pa ne bomo lovili in pobili, ker je sicer koristen.

Mnogo večje pa je število manjših zajedavcev v zemlji, ki spadajo povečini k žuželkam. Naj omenimo najprej bramorja — gnusnega podjeda —, ki neusmiljeno gospodari zlasti med mladimi rastlinami. Zanesljivega načina za zatiranje še nimamo. Še največ dosežemo, ako ga lovimo v lončke, ki jih po stezicah med gredami potopimo do roba v zemljo. Sedajle julija meseca pa iščimo gnezda z mladiči in jih uničujemo. Prav tako škodljivi so ogrci, — to so ličinke rjavega hrošča. Pri prekopavanju gredic jih skrbno pobirajmo. Mnogo jih pokončamo tudi na ta način, da jih izgrebemo iz zemlje ob objedenih in svihajočih rastlinah. Hujše od obeh prejšnjih so strune — rujave, 2—3 cm dolge, trde »kačice«, ki uničijo zlasti solato, ako se pojavijo v večjem številu. Tudi tej

golazni pridemo najlaže do živega, ako jo zalotimo pri usehlih rastlinah. Strune se najraje drže v zaplevljenih, slabo obdelanih vrtovih. Na kapusnicah imamo dva huda zajedavca, ki naredita lahko ogromno škodo, ako ju zanemarimo. To sta kljunotaj in zelenamuh. Kljunotaj je majhen hrošček — rilčkar, ki polaga jajčeca na stebela mladih zeljnatih rastlin. Ličinke se zajedo v stebela, ki nato nabreknejo, da so vsa bulasta. V vsaki taki bulici je po ena bela ličinka. Ko ličinke dorastejo, zlezejo iz bulic in se zabubijo v zemlji, od koder pridele drugo leto hrošček-kljunotaj. Uspešno zatiramo tega škodljivca le na ta način, da bulaste zeljne rastline sežigamo. Zeljnega kocenja nikar ne puščajmo na vrtu ali na njivi, niti ga ne devajmo na kompost. S tem zajedavca sami razširjamo in razmnožujemo. Tako bolne rastline in odpadki spadajo samo na ogenj. Skoraj še hujši nego kljunotaj je zeljna muha, ki leže jajčeca istotako na zeljnate rastline, dokler so še mlade in sicer mnogo na eno rastlino. Bele ličinke se zavrtajo v srčno korenino, ki zaradi tega zgrije. Rastlina najprej zvene, potem se pa polagoma posuši. Take zvenele rastline je treba previdno potegniti iz zemlje in sežgati. Le na ta način je mogoče zatreti zalego, iz katere se sicer razvije v zemlji za drugo leto zopet zeljna muha še v večjem številu.

Naštetim zajedavcem pomagajo naposled še različne zemeljske gosenice — ličinke vrtni in drugih sovč. Pri usehlih rastlinah jih najdemo z vite

v kolobar. Posebno rade so v zapljevljeni zemlji. Čistimo vrt in iščimo gosenice pri podjedenih rastlinah, — pa bomo kmalu zatrli nadlego!

Zajedavci, ki žive z nadzemljskimi deli vrtnih rastlin, so manj nevarni, ker se jih laže ubranimo nego podzemljskih. Huda nadloga so n. pr. bolhači, ali bōlsice, ki uničijo včasih vse posevke kapusnic. Minula pomlad je bila vprav glede tega tako neugodna. Ubranimo se jih, ako potresemo rastline s pepelom, cestnim prahom ali ako škropimo s primernimi strupenimi pripravki (zelenilo urania, nosprasen, nosprasis). Listne stenice (šoštari) so istotako huda nadloga zeljnatim nasadom pozneje, ko so rastline že odraslene. Samo neumorno in temeljito obiranje more rešiti napadene rastline. V to vrsto štejemo tudi polže. Tudi ti slinarji hudo oškodujejo zlasti mlade nasade solate, pa tudi drugih rastlin. Grah končuje grahar — hrošček-rilčkar, ki se pojavja v grahovih nasadih, ko se jame komaj delati stročje. Tega zajedavca pri nas nihče ne zatira, zato ni mogoče pridelati dobrega semenskega graha, ker je ves črviv (mōljav). Ko spravljamo grah za seme, bi morali zrnje segreti na 40° C, da bi v njem poginil hrošček.

Na vrtnicah in na sadnem drevju nam delajo veliko škodo listne ušice, ki jih zatiramo z 3—4% raztopino tobačnega izvlečka in mazavega mila. Tudi z močnim lugom ali močno milnico jim pridemo do živga, ako nimamo pri rokah tobačnega izvlečka. H.

Bog blagoslovi

»Bog blagoslovi« je slovenski izrek pred jedjo. Morda je bil kdaj bolj v rabi kakor dandanes, vendar ga lahko slišimo še marsikje, vsaj na kmetih. To je gotovo lepa krščanska navada, ki nas pa uči še nekaj drugega.

Medicinska veda je tako napredovala, da je možno natančno zasledovati delovanje želedeca in prebavljanje pri človeku in živalih. Pred nedavnim časom

je neki zdravnik dognal tole: Psu je dal njegovo opoldansko hrano in je obenem opazoval prebavno delovanje njegovega želodca. Medtem ko je pes užival hrano, pa je prišla v sobo največja sovražnica psov — mačka. S trenutkom pa, ko je pes udledal mačko, se je v njegovem želodcu nehaj izločevali želodčni sok, a pes je žrl kar naprej. Šele, ko je šla mačka iz sobe, je pasji želodec začel zopet delo-

vati. To opazovanje nas torej uči, da je prebavljanje hrane v najožji zvezi z našim duševnim razpoloženjem, kar jih pa mnogo še ne ve, ali pa na to važno dognanje popolnoma pozabijo.

Zdravnik je opazoval prebavljanje pri živali — isto pa je seveda tudi pri človeku. Marsikdo z občutljivejšim želodcem je že lahko opazoval sam na sebi, da mu je razburjenje ali jeza »udarila na želodec«. Če smo žalostni, ali v strahu — ne moremo jesti, in kar zaužijemo v jezi in slabi volji, ne tekne. Pri prijaznem in veselem omizju, v zadovoljnosti in sreči pa tekne in zaleže vsako, tudi še tako skromno kosilo. Tega naj bi se zavedale predvsem naše matere-gospodinje. Pomniti je namreč treba, da ni važno samo kaj skuhamo, temveč ravno tako, kako s temi jedmi postrežemo in kako jih zaužijemo. Zato naj bi skušala vsaka mati narediti iz najskromnejšega obeda majhno slavnost; vse to pa brez stroškov in truda, samo z dobro voljo in veselim obrazom.

Od razpoloženja staršev pri mizi je odvisno tudi razpoloženje in tek otrok. Vsakdanje skrbi ne spadajo k mizi. Oče naj pusti svoje skrbi izven doma, ravno tako tudi mati. Nikoli naj starši pri obedu ne karajo in oštevajo otrok. Čas med kosilom ni zato, četudi se zdi večini staršev prikladen, ker je pri obedu zbrana slučajno vsa družina. Če je imel otrok v šoli smolo, tedaj bo med kosilom trepetaje čakal, kdaj bo zadonel nanj strog očetov glas. Zaradi tega bo seveda používal kosilo mehanično, po sili in hrana mu ne bo zalegla. Tudi mati naj se ne pritožuje pri očetu med kosilom »kakšni so danes bili otroci.« Slaba volja pri kosilu škoduje vsakemu, zato se mora pri jedi odločno odpraviti. Že samo molčanje enega pokvari dostikrat tek vsem ostalim pri mizi.

Obed je kratek odmor od vsakdanjega dela, napora in skrbi. Sem ne spada grdo govorjenje, opravljanje in nelepe besede, kajti tudi te pokvarijo obed. Če hoče narediti mati res iz vsakega obeda majhno svečanost, je prvi predpogoj za to, da pride k mizi snažna. Le-

po je, če si odpaše kuhinjski predpasnik, se malo počese in umije roke. Vse drugačna bo videti pri kosilu, kakor pa če priteče k mizi umazana, upehana in potna, v zamazanem predpasniku in z neumitimi rokami. Prav lahko tudi postavi na mizo preprost šopek v glinastem lončku, ki da celi mizi bolj veselo in praznično lice. Poskrbi naj tudi za čisto in čisto namizno posodo, ki tudi ni brez pomena pri okusnem in zadovoljnem obedu. Materina skrb je tudi, da se pravočasno zberejo okrog mize vsi družinski člani in da se zmoli molitev pred jedjo. Ta je marsikod edina skupna molitev dneva in zato toliko večjega pomena.

in še nekaj, kar pri naših obedih dostikrat manjka. Upoštevanje dela in priznanje gospodinji za njen trud. Vse kar mati prinese na mizo je treba upoštevati. Saj je vendar pripravljala jedi z ljubeznijo in z najboljšim namenom. Če potem vse njeno delo le omalovažujemo, je to kaj slabo plačilo za njen trud in kaže naravnost grdo ravnanje njenih domačih. Nič slabega pa ni, če se kdo razveseli te ali one jedi pri obedu. Svoj vsakdanji kruh uživamo z veseljem in to je prav. Razven tega učinkuje to ugodno na drugega, ki morda te ali one jedi ne mara, oziroma ki nima pravega teka.

K veselemu in zadovoljnemu omizju spada tudi miren pogovor, ki je veljal že pri starih Grkih za »začimbo pri obedu«. Tudi otroci naj se v tem času pogovarjajo s starši, če jih to veseli in ni, da bi jim branili. Pač pa je prav grda navada, če oče ali kdo drugi pri jedi čita časopis in se za vse drugo nič ne zmeni. Čitanje pri jedi že sploh ni na mestu, še manj pa v krogu družine.

Potek obedov v domači hiši, prav posebno pa še opoldanskih, se nehoti posebno globoko vtisne v otrokov spomin. In če pozneje misli na svoj dom in otroška leta, se bo najprej spomnil družinske mize in lepih uric, ki jih je prebil pri mizi v krogu svojih staršev, bratov in sester. Ta spomin pa bo lep le, če so potekali obedi v očetovi hiši mirno, zadovoljno in veselo, da so vsakomur koristili dvojno — na duši in telesu. Š. H.

Hugon Turk, izpr. trž. nadzornik.

Rastlinska užitna olja in masti

Iz semena in rastlinskih sadežev se pridobivajo olja in masti tako, da se ti rastlinski deli iztiskajo na različne načine, navadno s stroji. Mnogo tega se uporablja za človeško prehrano in nič manj za tehniške namene.

Najpreje iztiskavajo po tako imenovanem mrzlem postopku, ker z uporabo gor kote postanejo rastlinske tolšče za človeški užitek manjvredne ali celo popolnoma neuporabne. — Semenje oljnatih plodov se mora pred iztiskovanjem dobro prebrati in očistiti razne nesnage, tujih semen, pecljev itd. Potem se mora seme olupiti in zmleti. Izliskavanje izvrše navadno s stiskalnicami na vodni pogon in sicer se dene semenje ali plodovi v vreče in potem prav previdno iztiskuje. Končno preostane v semenjski moki še precejšnji del tolšče, katera se pridobi šele s pomočjo kemijskih sredstev; toda ta izdelek ni več uporaben za človeški užitek, ampak le za tehniške namene kot n. pr. za izdelavo mila, olja za mažo, firneža i. dr. Pa tudi prvo izdelana tolšča je le redkokedaj takoj užitna, temveč se mora popreje očistiti (rafinirati), t. j. odstraniti se morajo smola, klej, barva itd., kar se zgodi ali z navadnim precejanjem ali pa na kemijski način.

Namizna olja vsebujejo kemijsko po večini olein in so pri navadni zunanji toploti tekoča, pri mrazu pa izločajo stearin in postanejo gosta in motna, na zraku in v solncu postanejo žltava. — Najvažnejše olje za človeško prehrano je olivno olje. Pridobiva se iz mesnatih delov oljkinih sadežev, oliv, in sicer z mrzlim iztiskanjem, in poznejšim očiščenjem (rafiniranjem) z žveplenó kislino in vodo ali s citronino kislino ali s taninom. Najboljše olivno olje se pridobiva iz zrelih olupljenih oliv, iz katerih so preje odstranili peške; olje se precedi skozi bato in pusti nato mirno stati, da se »usede« t. j. očisti vsedlin. Tako pridobljena najdražja, prvotčna olja se imenujejo »Aixer olje« (zgovori Eser-olje), po isto-

imenskem francoskem mestu, kjer pridelujejo svetovno-znana dobra olivna olja. — Tropine prvega iztiska, ki vsebuje še 8—10% olja, zdrobe, razgrejejo in še enkrat iztiskajo in tako pridobe takozvano »laško olje«, ki je slabšega okusa in manjvredno. Preostanek drugega iztiskanja vržejo v jame (cisterne), puste da zakipi (vre), potem še enkrat iztisnejo in dobe olja za mažo in milo. Tako olje pridobivajo tudi iz celih oliv in njihovih pešek. Pri prvem iztiskanju dajo olive do 12% olja.

Poleg francoskega in laškega olivnega namiznega olja je pri nas dobro znano tudi dalmatinsko in istrsko olje te vrste. Olivno olje ni enotno, ampak se razlikuje po svojem izvoru in očiščenju, po barvi in okusu: barva je lahko zelena, zelenkasta ali svitlo rumena, okus mora biti mil, ne žaltav, ne sme imeti kakega duha in tekočina mora biti čista, ki se pri +1—2° C strdi (zgosti, zmrzne).

Kot dragoceno tolščo namizno olje zelo radi ponarejajo in potvarjajo, največkrat s primeski sezamovega in bombaževga (kotonovega) olja, redkeje z bučnim, makovim in repičnim oljem, tudi z oljem iz zemeljskega oreška (araha). Ta goljufija se more dognati s kemijskimi preizkušnjami in z gostomeri.

Olje se razpošilja v trgovini na veliko v lesenih sodih, na drobno v kositarjevih posodah (kantah) in steklenicah; slednje morajo biti zelo dobro zamašene, pred uporabo pa zelo dobro umite in posušene, sicer se spridi olje in postane žltavo.

ga **Kape in klobuke** je treba včasih oprati od znotraj, ker nabrana maščoba škodi lasem. Vzemi bencina ali boraksove raztopine in namoči krpico, potem izbriši z bato in obesi klobuk na zrak.

ga **Glavnike in ščeti** za lase je treba večkrat oprati, sicer se tržejo lasje. Namoči v topli milnici in drgni glavnik s ščetjo, potem s ščetjo glavnik, izplakni v čisti vodi in deni na sonce.

3:a:n:a:š:e:m:a:l:e

Virgilij:

Julijeva

Niste še na vzglavjih medenih,
niste še v kopicah senenih
sanjali o letu bogatem,
sanjali o travniku zlatem?

Voz stoji. Na travniku koseci
zlate krme zlati so nosci:
vsaka bil na voz naložena,
kakor nit je zlatorumena.

In na vozu ročne grabljice
devajo jih v zlate kopice.
Tudi vranec naš se, seveda,
svoje zlate vožnje zaveda.

Na domačem pragu naš čaka,
zlata mati v radosti plaka;
zatopljena v zlate je misli:
zlate klaje polne so svigli.

Človeška in božja moč

Kristus in sveti Peter sta potovala po svetu. Prideta do kovača, ki je ravno hotel podkovati iskrega konja. Pa konj se je vzpenjal, brcal in je pobil že dva kovačeva hlapca. »Pomagajta v imenu božjem,« je zaprosil kovač tuja popotnika. »Če ne podkujem tega konja, se mi bo posmehoval ves svet.«

»Čakaj, prijatelj,« pravi Kristus, »pokažem ti, kako se to naredi.« Pa odreže konju zboselo nogo, jo dene na klado in pribije podkev. Potem oslini rano, pritisne nogo nazaj — in konj odskoče. Kovač in njegovi hlapci so mislili, da je to čarovnija in so prosili Kristusa, da jih tega nauči.

Kristus se nasmehne: »To ni čarovnija, to je samo božja moč.«

Kristus odide. Ni bil še daleč, ko pripeljejo kovaču drugega konja. Kovač si misli: »Če je treba samo moči, kaj se bom

mučil z živaljo!« Pa odreže konju nogo, jo podkuje, oslini rano in pritisne nazaj. Toda iz rane teče kri, konj se premetava v bolečinah in noga se noče prijeti. Kovač teče za Kristusom in ga prosi na kolenih: »Gospod, daj moči! Pomagaj! Vidim, da si poslanec božji.« Kristus se vrne in se dotakne s prstom konjeve noge. Konj poskoči, se prikloni in odskoče. Kristus reče kovaču: »Čepec naredi lahko isto, kar naredi gospod, samo učinek ni isti.«

Lea Fatur:

Zakaj ima Kranjec kratke hlače

Na meji med Kranjsko in Štajersko je živel krojač, ki se je bahal, da mu ni nihče kos v šivanju. »S samim hudimonom se grem,« se je izražal, da se je zdelo celo rogatemu za malo. Pa je sklenil, da bo pokazal krojaču, kaj zna gospodar pekla. Neki dan potrka na krojačeva vrata krojaški pomočnik in prosi dela. Krojač povpraša: »Od kod?« in pogleda pomočnika, ki je škilast, kozjebad. Pomočnik pokaže velike škarje in se pohvali: »Z Nemškega. Moje roke so tako urne, da me ne prekosijo nihče.«

Ta hvala je bila mojstru krojaču preveč. Kar vzraste: »Ali veste, da govorite z mojstrom, ki se meri lahko s samim rogatim?«

Pomočnik pokaže konjsko kopito in reče: »Pa se dajva!«

Mojster se ustraši — pa prekriža se in vrne se mu pogum.

»Pa se dajva!« pravi, »vrežem dvoje hlač. Prve za Kranjca, druge za Štajerca; šivaj ti kranjske!«

»Dobro,« reče rogati, si pljune v roke in si odmota in održe tako dolgo nit, da je moral skočiti skozi okno in teči okrog hiše, da je izvlekel vso iz vboda. To je skakal in letal okrog hiše! Sedem in sedemdesetkrat je šel okrog hiše za vsak vbod.

Krojač pa je vdel kratko nit, a roka mu je šla kakor blisk in kmalu sta bili hlačnici sešiti. Ze je deval hlačnici vkup...

Ko je videl rogati, da ga je mojster prehitel, je odstrigel hitro hlače pod kolonom in rekel: »Jaz sem gotov!«

Mojster mu pokaže svoje cele hlače in reče: »Veljalo je za enako dolžino!«

Rogati skoči od same jeze v dimnik in ga podre. Od tedaj ni imenoval mojster več rogatega. Kranjcem pa so se priljubile kratke hlače.

Lea Fatur:

Balinček-balonček

Blizu Trsta je imela vdova-kmetica sina, ki je premetaval vsak dan baline in so mu dali vaščani ime Balinček-balonček. Deček ni bil preveč brijten in mati je pravila: »Saj ni tako neumen naš Balinček, še bogat gospod bo nekoč.«

Zmislil se mati in pošlje sina s fižolom v Trst. Da mu košek v roko in naroči: »Bokal je po štiri krajcarje — laško se reče »kvatro«. In preštej, kar dobiš! Tržačanke so prevarne.« — »Vem, vem« pravi Balinček-balonček, »kvatre, to je takrat, ko jemo mlince.«

Balinček-balonček misli na mlince in pride v Trst. Ne ve pa več, po čem je fižol. Po laško odgovarja kupovalkam: »Mlinčev dan.« »Tepec!« se kregajo žene in kupijo pri drugih. Balinček-balonček stoji na trgu, dokler ga ne našene straža iz mesta. Pot ga pelje mimo kala, koder so regljale žabe. Babinček-balonček posluša: »Hamborajte! Žabe hočejo kupiti fižol! Ponujajo: Kvatro, kvatro! Ej, v Trstu znajo še žabe po laško!« Pa iztreše fižol v lužo. »Tu imate, gospe žabe! Zdaj prinesite denar, meni se mudi!« Žabe zbeže in jih ni nazaj.

Pa žabe gotovo merijo fižol in štejejo denar...? Balinček-balonček se vsede na kamen in čaka. Počasi prihajajo prestrašene žabe spet nazaj, gledajo Balinčka-balončka in regljajo. — »Aha!« se razjezi Balinček-balonček: »fižol jim je predrag. Denar sem, denar. pravim!«

Žabe regljajo svojo pot. Balinček-balonček zalučji kamen v lužo. Žabe se poskrijejo. Prikobaca pa velika zelena kracasta in tuli: »Nu nu... — »Aha!« se domisli Balinček-balonček, »jutri naj pridem. Tako pravijo gospe tudi materi za mleko. Pa pridem jutri.« A ga ni bilo več.

Drugič pošlje mati sina z mlekom v Trst. Naroči mu: »Ne dajaj mleka ženskam, ki imajo veliko besedi! Prodaj mleko pametnim in ponižnim ženskam!« Balinček-balonček se postavi na trg. Ženske ga vprašujejo: »Po čem je mleko? Je današnje?« — Balinček-balonček odgovarja: »Takim kavkam ne dam mleka.« Pa ga napode s trga.

Na mesnem trgu je pa letalo polno muh in posedalo po mesarskih koritih. Ko začitijo mleko, pribrenčijo k Balinčeku-balončku. Temu je všeč to ponižno vedenje. Zlije mleko v korito in čaka. Muhe šume veselo in pijejo mleko — za denar se ne zmenijo. Balinček-balonček se ujezi: »Gospe muhe! Vidim, da vam diši moje mleko, pa jaz hočem denar!« Muhe brenče: »Vzem, vzem!« Balinček-balonček se razjezi in udari po koritu. Korito se razkolje in po tleh se zatrklja rumen drobiž. Balinček-balonček si nabše žepa z cekini in jo primaha domov. Mati se prestraši: »Kdo ti je dal toliko denarja?« — »Gospe muhe,« zatrdi Balinček-balonček in gre k svojim balinom. Mati kupi z denarjem veliko hišo in začne s prodajalno. Oženi Balinčka-balončka s pametno deklico. Možek je sedel v prodajalni in štel kamenčke. Po vasi so pa peli: »Balin-Balon postal je baron, zna šteti po vrst in ne hodi več v Trst.«

1. Koliko tekočin spi je človek v 50 letih?
(Приблизно 35.000 литров.)
2. Kako daleč je iz Hamburga v New York?
(3620 километров.)
3. Kateri planet rabi največ časa, da pride okrog sonca?
(Нептун, ki rabi skoraj 166 let.)
4. Iz česa se dobiva jod?
(Из неке морской растлине [halogaj].)